

202500183

> Retouradres Postbus 20001 2500 EA Den Haag

Ter attentie van de informateur, mr. S. van Haersma Buma
p/a: Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Overleg van secretarissen-
generaal**

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag
Postbus 20001
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersonen

Onze referentie
2025-001596/9437485

Datum 21 november 2025

Geachte heer Van Haersma Buma,

Nederland wil vooruit en wij staan als ambtenaren klaar om dat samen met u mogelijk te maken. Een aantal grote onderwerpen vraagt om keuzes. Mensen zien te weinig oplossingen voor vragen die hen bezighouden. Of er een woning voor hen is, over de effecten van migratie, over druk op ons klimaat, over defensie en de veiligheid in Europa, over de aanpak van de stikstofproblematiek, of de zorg voor hen toegankelijk is en blijft. De kwetsbaarheid van stilstand wordt versterkt omdat de wereld om ons heen sneller verandert. Mensen zoeken zekerheid voor hun bestaan en verwachten van politiek en overheid duidelijkheid en duurzame oplossingen. Het leveringsvermogen van de overheid moet en kan omhoog. Dat helpt bovendien het vertrouwen in de overheid te herstellen. Een effectieve aanpak van problemen vraagt (nieuwe) samenspraak tussen politici en ambtenaren. Wij staan klaar om hier met u aan te werken.

Wie bij de overheid werkt, doet dat in het belang van onze samenleving.

Binnen de Rijksoverheid werken ambtenaren bij beleid, publieke dienstverleners en onafhankelijke toezichthouders met passie en gedrevenheid aan maatschappelijke opgaven. Wij zijn op ons vakmanschap aanspreekbaar. Inhoudelijk deskundig, realistisch over haalbaarheid, uitvoerbaarheid en maatschappelijk draagvlak. Ten dienste aan de democratische rechtsorde, ondersteunend aan de politiek, open over onze afwegingen en keuzes. Inclusief naar de samenleving, en in verbinding met de mensen en bedrijven voor wie we werken. Oog voor de politiek-bestuurlijke situatie en samenwerkend met publieke dienstverleners en andere overheden. Om die kwaliteiten van de ambtelijke dienst maximaal in te kunnen zetten voor de samenleving is die (nieuwe) samenspraak ook nodig.

Kabinet Minister-President

Datum

21 november 2025

Onze referentie

2025-001596/9437485

Scherpe politieke keuzes geven focus. Als tijdens de formatie van een nieuw kabinet expliciet wordt benoemd welke problemen in de nieuwe kabinetsperiode moeten worden opgelost, geeft dat richting en koers. Ons advies is onderwerpen te kiezen, en op die opgaven zo scherp mogelijk te definiëren wat u in de komende kabinetsperiode wilt bereiken. Die scherpste is essentieel omdat we te maken hebben met schaarste op de arbeidsmarkt en met budgettaire beperkingen. De Studiegroep Begrotingsruimte benadrukt de roep voor keuzes voor de lange termijn ook, want anders worden de opgaven in de toekomst alleen maar groter, en wordt de ruimte om te handelen kleiner.¹ Daarnaast speelt bij veel publieke dienstverleners de problematiek van verouderde systemen en toegenomen complexiteit. Van belang is realistisch te zijn over wat mogelijk en uitvoerbaar is, want niet alles kan en zeker niet alles kan tegelijkertijd. Keuzes maken is bovenal noodzakelijk omdat dat focus geeft voor het ambtelijk apparaat en zodat er tempo gemaakt kan worden. Wat ons betreft vragen in ieder geval de onderwerpen migratie, wonen, stikstof, inkomensondersteuning en concurrentievermogen dergelijke scherpe keuzes. Als u erom vraagt liggen varianten voor oplossingen van maatschappelijke vraagstukken klaar.² Daarover kunnen we al met u spreken tijdens de formatie.

Het realiseren van prioriteiten vraagt regie. De aanpak van de door u te kiezen prioriteiten vraagt waarschijnlijk een langdurige inspanning van meerdere ministeries. Veel maatschappelijke opgaven kunnen namelijk niet meer vanuit één ministerie succesvol worden aangepakt. Vaak vraagt het vanaf het begin samenwerking en nadere afspraken met medeoverheden, publieke dienstverleners en toezichthouders voor de realisatie van doelstellingen. Bovendien is veelal ook de internationale context belangrijk en moeten sommige oplossingen in Europees verband worden gevonden. Dit vraagt om politieke én ambtelijke regie. Wij stellen voor dat u voor de prioriteiten naast een scherpe doelstelling en helder mandaat, ook een coördinerende bewindspersoon (bij voorkeur een viceminister-president) aanwijst, die voortgang op en realisatie van de doelstelling monitort en najaagt. Aan onze kant zal een van de secretarissen-generaal, ook in een coördinerende rol, ondersteuning bieden. In deze beweging helpt het als budgetten worden gekoppeld aan de doelstellingen.

De ambtelijke organisatie weerspiegelt deze beweging. Wij zullen de beleidskernen van de rijksdienst qua werkwijze zo inrichten dat we maximaal gecoördineerd en integraal kunnen adviseren aan de politiek. De eerste stappen

¹ Zie het rapport 'De toekomst begint nu' van de 18^e Studiegroep Begrotingsruimte, <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2025/07/11/persbericht-studiegroep-begrotingsruimte>

² Wij hebben een catalogus samengesteld met beleidsopties voor toekomstig beleid: [Beleidsalternatieven voor toekomstig beleid | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

Kabinet Minister-President

Datum

21 november 2025

Onze referentie

2025-001596/9437485

daarvoor hebben we al gezet en we zijn voornemens dat door te zetten. Ons advies is de rijksdienst te laten bestaan uit een beheersbaar aantal ministeries, die meerdere ministers op gelijkwaardige wijze kunnen ondersteunen. Het tijdrovende en kostbare splitsen of herindelen van ministeries is niet nodig. Essentieel voor een gelijkwaardige ondersteuning van elke minister is dan wel om elke minister de beschikking te geven over een eigen begroting en een eigen toegewezen ambtelijke ondersteuning. Het vergt binnen de rijksdienst toewijding aan inhoudelijke thema's en verantwoordelijke ministers. Tegelijkertijd vraagt het intensieve samenwerking per domein: denk aan het sociaal, fysiek en veiligheidsdomein. Het vergt stevig publiek leiderschap in de rijksdienst, blijvend investeren in deskundigheid en rechtstatelijk besef en het aantrekken van talent met ervaring van buiten de overheid.

Lange termijn niet uit het oog verliezen. Hoewel op korte termijn bepaalde problemen uit de knoop moeten worden getrokken, mag u van de rijksdienst verwachten dat er ook oog is voor de lange termijn. Een samenhangend toekomstbeeld over bijvoorbeeld de demografische ontwikkeling in Nederland, de economie van de toekomst en de druk op de ruimte de komende decennia helpt om op alle beleidsterreinen consistente keuzes te maken.³ Wij zien nu dat de toenemende focus op de waan van de dag, de korte zittingsperioden van recente kabinetten, de daardoor korte termijnen die er zijn om beleid te maken en de aandacht voor terugkijken, de ruimte om ver vooruit te kijken politiek en ambtelijk beperken. Wij herhalen onze boodschap tijdens de vorige formatie dat wij de komende jaren tijd en ruimte zullen maken om met elkaar de lange termijn ontwikkelingen structureel te agenderen en te betrekken bij beleidsvorming.

Concrete vereenvoudigingsvoorstellen en een jaarlijkse vereenvoudigingswet. Onze wet- en regelgeving en de manier waarop de overheid functioneert, zijn te ingewikkeld geworden. Mensen en bedrijven vinden steeds lastiger de weg naar de juiste dienst, lopen vast in de samenloop van regelingen of gebruiken voorzieningen helemaal niet meer uit angst voor terugvorderingen. Een drastische vereenvoudiging van wet- en regelgeving of de uitvoeringspraktijk helpt niet alleen mensen en bedrijven, maar is ook een voorwaarde voor een betere uitvoering, die met minder mensen kan plaatsvinden dan nu. Bovendien zien wij hier nu ook momentum voor binnen de Europese Unie. Samen met het netwerk van publieke dienstverleners en de inspectieraad zijn voorstellen voor vereenvoudiging geïnventariseerd. Die zijn gebaseerd op door hun ervaren knelpunten in de uitvoering. Het doorvoeren van die

³ Dat vergt ook een verschuiving van de aandacht van consumptie nu naar investeringen voor later, zoals de Centraal Economische Commissie betoogt in het adviesrapport Kies voor de Toekomst, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2025/07/11/cec-advies-2025-kies-voor-de-toekomst>

Kabinet Minister-President

Datum

21 november 2025

Onze referentie

2025-001596/9437485

vereenvoudigingen vraagt een expliciete politieke keuze, omdat het soms leidt tot minder specifieke oplossingen en dus minder maatwerk voor mensen en bedrijven. De regelingen worden wel begrijpelijker en beter werkbaar. Ook stellen we u voor te komen tot een jaarlijkse vereenvoudigingswet met steeds weer nieuwe voorstellen tot vereenvoudiging over de volle breedte van onze wet- en regelgeving.⁴ De hierboven genoemde voorstellen kunnen de basis vormen voor de eerste tranche van deze wet.

De omvang van de rijksdienst is de afgelopen jaren flink gegroeid terwijl grote maatschappelijke opgaven nog niet opgelost zijn. In het besef dat in sommige onderdelen van de overheid groei in mensen en middelen een bijdrage kunnen leveren aan oplossingen (bijvoorbeeld defensie), zullen we over de hele linie van de overheid de omvang van de rijksdienst kritisch tegen het licht houden. Met als doel beter te presteren met minder middelen en mensen. Onder het kabinet Schoof is er een forse taakstelling op de rijksdienst doorgevoerd. Deze loopt budgettair op tot 2029. De personeel en materieelbudgetten zijn met 22% gekort en daarnaast zijn in meerdere begrotingsronden nog extra taakstellingen doorgevoerd (subsidietaakstellingen, inhouden prijsbijstelling, etc.). Het zwaartepunt van de taakstellingen ligt op de beleidsdepartementen, maar ook de uitvoering wordt hierdoor geraakt. Momenteel wordt invulling gegeven aan deze taakstellingen, door onder meer te kijken naar de huidige taken en naar efficiency in den brede. Ook na 2029 is het in het licht van schaarse middelen (mensen en geld) en de ambitie om de overheid beter te laten presteren essentieel om te blijven kijken naar het functioneren van de rijksdienst. Dat betekent dat wij willen inzetten op vereenvoudiging van wet- en regelgeving voor mensen en bedrijven. Op vereenvoudiging van onze eigen processen, op het verkleinen en verbeteren van de controletoren, op het hervormen en daarmee verbeteren van de werking van de WOO, op het hervormen van het uitgebreide toezicht- en advieslandschap en op het volop inzetten van en investeren in technologie (ICT, AI, etc.). Mede in dat licht achten wij een jaarlijkse arbeidsproductiviteitswinst van 0,5% vanaf 2029 over de gehele breedte van de rijksdienst (beleid, uitvoering, inspectie, ondersteuning, advies) verstandig en mogelijk. Ook daar zullen scherpe keuzes voor nodig zijn. We sluiten daarbij aan bij Keuzes in Kaart van het CPB. Het dwingt onze organisaties ertoe de omvang van de rijksdienst continu kritisch te beschouwen en steeds te blijven kijken hoe we het als rijk beter, slimmer en goedkoper kunnen doen.

Noodzakelijke samenspraak tussen politiek en ambtenaren. Wij vinden het onze opgave met u te bouwen aan een overheid die het vertrouwen van mensen weer waarmaakt. Een overheid die niet alleen reageert op de waan van de dag,

⁴ Naar vergelijk van het verzoek uit de motie Grinwis c.s. aangaande het voorstel te komen tot een vereenvoudigingsplan, [Financieel Jaarverslag van het Rijk 2024 | Tweede Kamer der Staten-Generaal](#)

Kabinet Minister-President

Datum

21 november 2025

Onze referentie

2025-001596/9437485

maar durft te sturen op de toekomst. Soepele en open politiek-ambtelijke verhoudingen zijn daarbij belangrijk. Samen moeten we blijven staan voor het belang dat ambtenaren zich binnenskamers vrij en kritisch kunnen uitspreken en alle perspectieven op tafel komen. De politiek kan zo afgewogen beslissingen nemen, die ambtelijk worden uitgevoerd. De politiek bepaalt de koers en agenda, terwijl de ambtelijke leiding de ruimte voor brede advisering waarborgt en verantwoordelijk is voor het functioneren van het ministerie en haar ambtenaren. Wij adviseren u om al tijdens de formatie van een nieuw kabinet, maar toch in ieder geval vlot na totstandkoming van een nieuw kabinet het gesprek over onze samenwerking te starten. Samenspraak is nodig voor een effectieve doelbereiking (wat en hoe willen we bereiken) en voor een ontspannen onderlinge werkverhouding. Het stelt ons bovendien in staat over en weer te reflecteren en te leren.

Tot slot. Wij hebben in deze brief een aantal ideeën gedeeld om het leveringsvermogen van de overheid weer te vergroten en het vertrouwen in politiek en overheid te herstellen. Het maken en expliciteren van politieke keuzes en het verstevigen van de regie op een beperkt aantal belangrijke onderwerpen zijn daarbij sleutelementen. De ambtelijke organisatie kan zich daarnaar plooiën. Daarvoor zijn wij verantwoordelijk. Bovenal hebben we u een aanbod gedaan over hoe we samen kunnen bouwen aan een overheid waar mensen perspectief aan ontnemen.

Namens de secretarissen-generaal,

Hoogachtend,

Gert-Jan Buitendijk

Secretaris-generaal van het ministerie van Algemene Zaken

Voorzitter van het overleg van secretarissen-generaal

Rijksoverheid

Brief aan de informateur

De overheid moet haar leveringsvermogen vergroten om het vertrouwen van mensen en bedrijven te kunnen herstellen. Dit vraagt om duidelijke politieke keuzes en goede samenwerking tussen politiek en ambtenaar.

Daarom roepen wij op:

Maak duidelijke politieke keuzes

Laat de onderhandelende partijen scherpe keuzes maken welke thema's zij komende kabinetsperiode willen aanpakken. Zonder zulke prioriteiten raakt de inzet binnen de overheid versnipperd en verliezen we slagkracht.

Breng focus en regie aan, wij doen dat ook

Grote maatschappelijke vraagstukken vragen om een brede aanpak, vanuit meerdere ministeries. Maak voor elk prioriteitsthema ook een coördinerend bewindspersoon verantwoordelijk, dan organiseren wij de ambtelijke ondersteuning daarvoor dwars door de departementen heen.

Kies voor vereenvoudiging in wet- en regelgeving

We moeten wetten en regelingen drastisch vereenvoudigen. Stel jaarlijks een vereenvoudigingswet op met concrete verbeteringen om regelingen te vergemakkelijken. Daar liggen eerste voorstellen voor klaar.

Belang van de lange termijn

In beleidskeuzes moeten we altijd rekening houden houden met lange termijn ontwikkelingen, en niet focussen op de waan van de dag. Wij blijven ambtelijk aandacht houden en vragen voor de lange lijnen.